

BENE ZOLTÁN (1973) Szeged

BENE ZOLTÁN

Júlia

AZ ISMERETLEN HATÁRÁN

Az utóbbi napokban túl sokat görnyedtem Igaz Gergely nevű, lassan két évszázada halott ősom naplója fölött. Szinte minden szabad időmet erre fordítottam. A balesetet ugyan már kihevertem, a 19. századi kézírás kibetűzése azonban rengeteg energiát emészt föl, esténként muszáj megpihennem. Ilyenkor lemegyek az egyik kocsmába, nem messze a lakásomtól. Elkortyolok egy-két sört, hallgatom a beszélgetéseket.

A szomszéd asztalnál ezúttal két alak ül.

– Faulkner szerint republikánus az az ember, aki maga szerezte a vagyont; liberális az, aki örökölte; demokrata az olyan liberális, aki mezítláb vesz részt egy mezei futóversenyen; konzervatív meg az olyan republikánus, aki megtanult írni-olvasni – magyarázza rezignáltan az egyik. A másik a ceruzája végét rágcsálja (nem lehet túlságosan jó ízű, a ceruza végére radírt applikált a gyártó).

– És bár ez a megállapítás a sajátos amerikai demokráciára vonatkozik – folytatja az egyik –, amire Tocqueville elég rendesen ráhúzta a vizes lepedőt, azért érdemes elmélázni rajta itt és most, a mai Európában is. Azt most ne firtassuk, hogy azon belül a szélén vagy a közepén. Tocqueville szerint az amerikai demokrácia voltaképpen bizonyos értelemben diktatúra. Mindenesetre kis bátorsággal értelmezhetjük úgy is mindazt, amit leírt. Nem tetszett neki például, hogy egy nép többsége bármit megtehet pusztán a többség jogán, mert úgy vélte, a teljhatalom önmagában véve rossz és veszélyes dolog. Ami pedig a leginkább zavarta Amerikában, az nem az ott uralkodó túlzott szabadság, hanem éppen a zsarnokság elleni biztosítékok csekély száma volt. Mivel szerinte abban a demokráciában semmiféle biztosíték nincs az önkény ellen. Afféle kijelentéseket is tett, hogy nem ismer országot, ahol általánosságban véve kisebb lenne a szellemi függetlenség és korlátozottabb az igaz vélemény szabadság, mint Amerikában, mert ott a többség a szüntelen önimádat állapotában él, és nincs szellemi szabadság. És mindez még pikánsabb, ha Tocqueville másfél évtizeddel későbbi művét, a *Régi rend és forradalom* címűt is elolvassuk. Ebben többek között azt is leírja, nem hiszi, hogy létezne ember Franciaországban, aki nála kevésbé lenne híve a forradalomnak, vagy nála kevésbé gyűlölné azt, amit forradalmi szellemnek neveznek, és amellettt érvel, hogy szükség volna egy ideális arisztokráciára. Hosszú évtizedekkel később Ortega y Gasset nagyon hasonló módon elmélkedett az új nemesség kapcsán. Mindez, persze, éles ellentétben áll napjaink uralkodó eszméivel. Teszem azt, azzal, hogy az emberek nemcsak jogilag és Isten előtt egyenlők, de minden egyéb tekintetben is, mintha nem lenne az egyik szép, a másik csúnya, az egyik okos, a másik buta, az egyik nő, a másik férfi és így tovább. És végül, akár Tocqueville, akár Ortega írásait olvasom, kirajzolódik előttem egy olyan társadalom, ahol a tekintély, a hagyomány, a morál, a magaskultúra és az elit

Részlet az *Igazak* című készülő regényből.

a kulcsfogalmak, és ezek vezetnek a szabadsághoz, nevezetesen egy olyan szabadsághoz, amelyben a korlátok rendkívül lényegesek, egy olyan szabadsághoz, amely nem szabadítja el a vágyakat, hanem éppen ellenkezőleg, korlátban tartja őket, még hozzá elsősorban a tekintély révén. Ennek szöges el-
lentéte ama, Önnek is bizonyára ismerősen hangzó felfogás, amely a tekintélyt szinte kizárólag negatívan tudja értelmezni, a szabadságot pedig a vágyak korlátlan, de minimum igen alacsony korlátok közé szorított kiélésében látja megtestesülni, miközben nem veszi észre, hogy a kontrollálatlan vagy alig kontrollált vágyak önmagukban is rabszolgaságba taszítják az embert.

A másik ceruzájának végén, a fogai nyomán keletkezett aprócska mélyedésekben fölgyülemelő nyálon megcsillan a neonfény.

– Vagy nem erre kíváncsi? – vonja föl szemöldökét az egyik.

– Őszintén szólva, nem tudom.

– Tocqueville-t azért csak ismeri? – mosolyog fáradtan az egyik.

– Őszintén szólva, nem tudom – nyögi amaz, és vadul ráharap a ceruzavégre.

– Nem találkozott még a nevével a tanulmányai során? – érdeklődik az egyik.

A másik kiköp egy darab radírt a markába, gondosan megvizsgálja, majd óvatosan a kávéscsészéje tányérkájára helyezi. Körülöttünk a szürkeütemű órák csöndes, szinte kihalt. Odakinn elered az eső.

– Őszintén szólva, nem tudom. Én csak a kérdőívet szeretném kitöltetni Önnel – motyogja, ceruzavéggel a szájában. – Diákmunkában csinálom...

– Tudom. Diákmeló... Kérdőív a szabadságról. Hát nem a szabadságról beszéltek?

A ceruza halk reccsenéssel kettétörik. Ezzel egyidejűleg kialszanak a fények. A szomszéd asztal belevész az ismeretlenbe.

– Már megint ez a kurva biztosíték! – kiabál a pultos. Már megint, gondolom, és hazaoldalgok. Szerencse, hogy mindig előre fizetek ezen a helyen. Hazafelé a dialóguson tűnődöm. A vágyak rabszolgatartó erején, például. És valami megmagyarázhatatlannak tűnő okból Júlia jut eszembe, az elfeledett faluban élő elfeledett lány. Vissza kell mennem. Vissza fogok menni.

ELKENŐDÖTT SZEMFESTÉK

Ma reggel mégsem indultam útnak. Október van, esett az éjjel, még most is kopognak a kövér esőcseppek az ablakon. Utazás helyett maradtam inkább itthon. És egy valóban megrendítő élményben volt részem. Különös módon a szándékos tévedés folytán közösségi oldalnak nevezett pofakönyv révén. De ehhez messzebből kell kezdenem. Onnan, hogy – amint arról már korábban szó esett – sok évvel ezelőtt könyvtárosként dolgoztam.

Talán három hónapja kerültem a falusi bibliotékába, s nagyjából egy hónapja tevékenykedhettem gyerekkönyvtárosként, amikor először megjelent Robi. Csakhamar mindennap bejárt a könyvtárba. Korábban is próbálkozott, de nem látták szívesen. Engem nem zavart a jelenléte, bár néha kétségkívül fárastott a kérdéseivel. Pár pillanatig minden érdekelte. Hosszú távon szinte semmi. Képes volt minden áldott nap föltenni ugyanazt a kérdést. Nem mint-ha nem tudta volna megjegyezni a választ – egyszerűen nem érdekelte annyira, hogy emlékezzen rá. Nemsokára a testvérét, Tibit is hozta magával, aki természetesen nem a testvére volt. Máig sem tudom, pontosan miféle vérségi kötelék fűzte őket egymáshoz. Eleinte azt hittem, az anyjuk egy, az apjuk különböző, aztán hamar kiviláglott, hogy erről szó sincs. Az évtizedek távlatából úgy gondolom, a legvalószínűbb, hogy Robi és Tibi másod- vagy harmad-

unokatestvérek lehettek (rendelkeztek közös nagyszülővel és lakcímmel, az bizonyos).

Mindketten gyógypedagógiai tagozatra jártak (mindez még a sajátos nevelési igény korszaka előtt történt), Tibi értettem, miért, Robi azonban kizárólag a körülményei kényszerítették oda; valójában ha nem is penge eszű, de meglehetősen értelmes gyerek volt. Kisvártatva a húgukat, Rozikát is magukkal hozták, egy nyolc-kilenc éves, mosolygós kislányt, akinek mindig maszatos volt a szája széle, és szerette a Disney-rajzfilmek alapján kiadott színes képeskönyveket lapozgatni. Bátyjai azalatt többnyire a gyerekkönyvtár egyetlen számítógépén játszottak, a kilencvenes években ez még kimondottan nagy szónak számított, kivált számukra, akik tényleg elképesztő állapotok között éltek. Egyszer jártam a házukban. Fölszólító leveleket hordtam szét azoknak, akik késtek a kölcsönzött könyvekkel, s Robi meglátott, amint az utcájukban biciklizem, megállított, és beinvitált. Sem ajtó, sem ablak nem volt a házban, bútor sem sok a két helyiségben, amelyben jártam. A gyereken kívül mindössze a nagyszülők tartózkodtak otthon, megkínáltak kávéval. Robi valami olyasmit motyogott nekik, amikor belekortyoltam, hogy „mondtam, hogy elfogadja”. Ezt dicséretként éltem meg. Beszélgetni nemigen beszélgettünk. Az öregek (véltetően annyira nem is voltak azok) kissé bizalmatlanul figyelték, ahogy lassan szürcsölöm a forró feketét. Fészkelődtek az egészen jó állapotú kanapén, afelel érdeklődtek bizonytalan hangon, jól viselkednek-e a gyerekek az iskolában. Nem értették, mi az a könyvtár. Ha könyv, akkor iskola, gondolták. Nem vitakoztam.

Egy időben a leckét is csináltam a testvérekkel. Tibi nagyon szerette volna érteni, csak éppen sehogy sem sikerült neki, Robi viszont, aki átlátta a tananyag nagy részét, unta az egészet. Rozika általában szótlánul üldögélt csupán, ő olvasni akkoriban még egyáltalán nem tudott. Így ment ez két-három esztendőn keresztül, aztán mindhárman kikoptak az iskolából, s a könyvtárból úgyszintén.

Nemrégiben véletlenül ráakadtam Tibire a Facebookon. Nagydarab emberré cseperedett, családot alapított, hentesként dolgozik. Robira nem bukantam rá az ismerősei között. Ma reggel rátaláltam viszont egykori gyógypedagógusokra. Virtuális csevegésbe bonyolódunk. Így tudtam meg, hogy Robi hosszú ideig lányokat futtatott Svájcban. Most egy osztrák börtönben ül. A húga pedig meghalt, hosszú évekkal ezelőtt.

Tizenhét évesen szerelmes lett egy szép szál legénybe. A fiút mindenki szerette a kisvárosban, ő is a gyógypedagógiai tagozatra járt, a gyógypedagógus azt írta róla: „ártalmatlan, szeretnivaló bolond”. Az esküvőt tervezték már, amikor ez az „ártalmatlan, szeretnivaló bolond” jelentkezett egy tévéműsorba. Be is választották a szereplők közé. Gazdag akart lenni. Nincs ezen mit csodálkozni. Még magam is a falusi könyvtárban dolgoztam, amikor az olyan típusú műsorok, mint amibe bejutott, a fénykorukat élték, ám időről időre azóta is föltűnnek egy-egy csatorna kínálatán. Fialok költöznek be egy alaposan bekamerázott házba, és azáltal válnak percekre híressé, hogy az emberek nézik őket, ahogy ott laknak. Így történt Rozika szerelmével is, s amiképpen az már ezekben a produkciókban lenni szokott, néhány napon belül össze is gabalyodott egyik lakótársával. Élő adásban hallgathatta bárki, akinek gusztusa volt hozzá, ahogy azt ecseteli új barátnőjének, mennyivel remekebb a réginél. Azaz Rozikánál. „Nem hiszem, hogy gonoszságból tette. Jó szándékú fickó volt – írta nekem a gyógypedagógus. – Föl sem fogta, mi folyik körülötte, az a baj.” Mindenesetre Rozika kísértelt a vasúthoz, és a pesti gyors elé vetette magát. Talán ugrás közben is maszatos volt az arca, csak ezúttal nem a tízóraira majszolt lekváros kenyér hagyott rajta nyomokat, hanem a könnyeitől elkenődött szemfesték.

UTAK, SORSOK, ÚTFELEK, SORSVÁLASZTÓK

Még mindig nem mentem vissza az elfeledett faluba, az elfeledett lányhoz. Pedig a munkámtól megtehetném. Rutinfeladatokat kapok mostanában, rutinból oldom meg mindet. Úgy-ahogy. Igaz Gergely kéziratát is elhanyagoltam egypár napja. Van ilyen. Rám tör valami különös érzés, mintha szétfolynának bennem a szerveim, a csontjaim, nem vagyok alkalmas semmire. Rádásul a minap egy üzenetet is kaptam Lacitól, ősrégi barátomtól, akivel húsz éve nem láttuk egymást. Szegeden jár a hétvégén, találkozni szeretne, írta. Meg is beszéltünk legott egy közös kávézást. Ezen a hétvégén sem ülök hát autóba, hogy viszontlássam Júliát, nyugtáztam magamban.

A megbeszélt kávézó teraszán üldögéltem szeretett városom szívében, a régi barátira várakozva. Körülöttem tombolt a vénasszonyok nyara. A szomszéd asztalnál házaspárnak tűnő férfi és nő, hét-nyolc éves forma, barna hajú, barna szemű kislánnyal. Éppen belemerültem volna a fekete élvezetébe, amikor félig elfojtott szóváltásra lettem figyelmes.

– Te nem vagy normális! – sziszegi a nő.

– Nem mondtam, hogy vigyázz, mert kiborítod? Most mondtam, nem? – mérgetlődik a férfi, s közben a kiöntött ásványvizet igyekszik a tenyerével lesöpörni az asztal lapjáról.

Az indulatos mondatok címzettje szóltanul ül a széken, a lábát lóbázza, maga elé bámul.

– Eláztattad a beszédemet! – a nő papírlapokat lobogtat. Tagadhatatlanul vizesek. – Most akkor hogy a fenébe mondjam el, elárulnád?

– Nem mondtam, hogy vigyázz, mert kiborítod? Most mondtam, nem? – háborog a férfi, vizes kezét rázogatva.

– Soha a бүдös életbe' nem viszlek magammal sehová többet, ezt most mondom! – mondja a nő. – Ide is minek hoztalak?! Tudhattam volna, hogy nem tudsz viselkedni!

A barna hajú, barna szemű kislány föláll, átmegy az asztal másik oldalára, leül arra a székre, amire a férfi a víz nagy részét söpörte. A víz, gondolom, gyorsan átáztatja a szoknyáját. Úgy tűnik, ez senkit nem zavar. Engem sem eléggé. Végtére is nem mozdulok.

– Bocsánat, nem akartam – motyogja a kislány.

– Mi a fenét érek azzal, hogy nem akartad? – csattan föl a nő. – Eláztattad! Tudod mit, majd kimész az emberek elé, és elmondod, hogy anyukám azért nem tudja megtartani a beszédét, mert a lánya ráöntötte az ásványvizet! Igen, ez lesz, kimész, és elmondod...!

– Pedig szóltam, hogy vigyázz! – szajkózza a férfi.

A kislány az itallapot nyithatta szét, rekonstruálom magamban a történeteket, s véletlenül föllökte a vizet.

– Ne haragudj, anya, nem akartam – gyöngye hang, lesütött szem, vékonyka, kalimpáló lábak az asztal alatt.

A nő nem figyel oda, már telefonál.

– Igen, mindjárt három óra, tudom, de ez a gyerek ráborította a vizet a beszédemre!... Igen, képzeld, pont rá! Na, most mondd meg!... Nem értem... Nem tudom, hülye ez... Igen, képzeld, pont a beszédemre! Most mondjam, hogy a hülye gyerekek ráborította a vizet a beszédemre, vagy mi a fenét csináljak?

– Beszélj fejből, például – dörmögöm az orrom alá. Egyéb javaslataim is lennének, azokat azonban megtartom magamnak. Eszembe jut egyik cimborám. Afféle avított ember, a civilizáltnak nevezett kor viselkedési szabályai távol állnak tőle. Ha jelen lenne, biztosan fennhangon emlegetné a szívlapátot, ami csúnya rombolást tud végezni, amikor találkozik egy emberi ábrázattal. Félek,

a söre is már a papírokat lobogtató nő nyakába zúdult volna. Csakhogy nincs jelen. Csupán én vagyok itt. Bár én se lennék. De itt vagyok.

– Mondj valamit fejből – ismétlem, kicsit hangosabban. – Esetleg olvasd föl az ázott papírról... Vagy fogd be.

A férfi alighanem meghallja, mindenesetre tesz egy esetlen mozdulatot a kislány irányába. A kislány erre lecsúszik a székből, újra megkerüli az asztalt, a férfi mellé áll, a vállára teszi a kezét. A szemét továbbra is lesüti. A férfi nem néz rá, a nőt figyeli.

– Utánam ne gyere! – a nő a telefonját a táskájába ejti, mutatóujjával fenyegetően a lányára mutat. Elindul a tér másik vége felé, ahol pár tucatnyian gyülekeznek. – Utánam ne merjél jönni! És soha a bűdös életbe' nem viszlek sehová, abban biztos lehetsz!

– Otthon maradunk? – kérdi a kislány halkán. Nem tudom megállapítani, kitől, a cipője orrát bámulja közben. A nő már messze jár, a férfi (véltetően az apja) lopva megsimítja a gyerek vállát. Az anya még visszafordul, olyan pillantást küld a lányára, amitől egy életerős fa pillanatok alatt elkorhadna, aztán beleveti magát a kisebbfajta csődületbe.

Mégis elmondja a beszédét, gondolom, s közben a telefonon, a pofakönyvből kikeresem, milyen eseményen teszi. Hamar rá is akadok: az állatok jogaiért tüntetnek, egészen pontosan azért, hogy az állatkínzók elnyerjék méltó büntetésüket. Mire újra fölpillantok, már a férfi és a kislány is távolodik.

– Ha állat lennék, kikérném magamnak, hogy egy ilyen nő beszéljen az éredekemben – ezt már az érkező Laci barátomnak mondom. Értetlenül mered rám. Könnyű neki. Én sem értem igazán, mi volt ez. Sejtéseim, persze, vannak. Talán ezért tudnék üvöltöni, mint a sakál. Ehelyett elmesélem, mi történt.

– Erre nem tudok mit mondani, Gergőm.

Nem is kell, nem várok semmit. Nem is lehet. Vagy nem is tudom. Nem is tudunk. Inkább kérünk még egy kör kávé. És belemerülünk a beszélgetésbe. Mesélek a könyvtárról, az újságírásról, az őszámításról, amivel bíbelődöm. Ő is elmeséli az életét. Az anyja meghalt, a két testvérét azóta alig látta. Pedig, miután az apjuk lelépett, ő tartotta el őket. Három szakot végzett az egyetemen, mind a hármat kitűnően, az ösztöndíjból meg a mellékes diák-munkákból élt az egész család. Emlékeztem rá, legalábbis halványan derengett ez is.

– Aztán meghalt az anyám 2007-ben – mondta. Elővette a telefonját a zsebéből, mutatott fényképet a kislányáról. Egy többgyermekes, elvált nőbe szeretett bele, véletlenül fogant meg a közös gyerek. Szép, szőke kislány szép, fehér mosollyal.

– Nem hiszek ilyesmiben, reinkarnációban meg hasonlóknak, mégis biztos vagyok benne, hogy őt valahogyan az anyám küldte nekem – mondja Laci, a büszke apa, és én sem nem vitatkozom, sem nem ellenkezem. Ha másként nem, a gének által biztosan kapcsolódnak, jut eszembe, de megtartom magamnak a bölcsességemet.

Levélárban dolgozik, ezt is megtudom. Levélár-igazgató a nyugati országrészben, bár most éppen alkotói szabadságon. Kutat egy angliai kutatóintézet támogatásával. A holokauszt a területe, abból is doktorál hamarosan.

– Jelenleg *abd* vagyok, ahogy az angol mondja.

Kérdően nézek rá.

– All but dissertation. Mindenem megvan, csak a disszertációt kell leadnom. Erre jó ez az egy év.

Biztosan jó dolgozat lesz. Mégsem mondom ki, hogy így vélem. Úgyis tudjuk, amit tudnunk kell.

– Csak igyunk meg egy kísérőcsöt, Gergőm! – javasolja, mielőtt elbúcsúzunk. – Ha húsz éve valaki azt mondja, csak kávézni fogunk, kiröhögjük.

Nem vitatkozom, nem volna érdemes. Igaza van. Megiszunk egy kisfröcs-csöt.

– Emlékszem, amikor a téli kabátban furcsán állt a kezed, s én megkérdeztem, mi történt veled, Gergőm, mi a baj a karoddal, mire te...

– Egy üveg vodka van a kabátomban, Lacikám, nem hajlik tőle a könyököm – vágtam közbe.

Banális történet. Nem is történet, mégis élvezzük. Még azután is, hogy elválunk. Miután megöleltük egymást. Van néhány esztendő, amit javarészt részegeskedéssel, lányok után kajtatással és kispályás focival töltöttünk el, egyetemi szemináriumokon és előadásokon aludtuk ki magunkat, tizenhárom forintért ettünk sárgaborsófőzeléket szafttal a Béke tanszék nevű kultikus becsületsüllyesztőben, bámultuk az esőverte ablaktáblákat túlsúfolt albérleti szobákban, lányok seggét vizslattuk a tavaszi folyóparton, üvöltve hánytunk ismeretlen reggelek ismeretlen lakásainak húgyköves, szarpötyös WC-csészéibe, a remények és a lelkünkbe szuggerált szabadság, az elpuskázott lehetőségek és a kikerülhetetlen kényszerűségek, a vadkeleti burjánzás és a szűrt nyugati fény évtizedében, egy évezred végnapjaiban. És ennyi bőven elég az összetartozás érzéséhez. Talán magához az összetartozáshoz is, nem tudom. Utak, sorsok, útfelek, sorsválasztók, olvasom egy szórólapon, amit a kezembe nyomnak. El kell mennem Júliához.

CSALÁDI LEGENDÁK

És mégsem mentem el. Még mindig nem. Hazacaplattam. Kuksoltam a lakásomban. A nővérem festményén tűnődtem. Biztosan nem ugyanazt az útszakaszt ábrázolta, ahol a baleset történt velem, győzködtem magam. Mert ha mégis, az beláthatatlan. Mert ilyen véletlenek nincsenek.

Szombat volt, mikor elhessegettem magamból Emese festményét, a régi naplóval kezdtem bajlódni újra. Nem haladtam sehová. Állandóan egy kép kísértett. Nem emlékeztem, hol láttam, arra sem, mikor. Egy gyerek koponyáját ábrázolta, az arccsontja és az állkapocscsontja egy része hiányzott, így azok mögé is be lehetett látni. Tele volt abban a koponyában minden szabad hely foggal. És mindannyiunk koponyája így nézett ki gyerekkorunkban.

– Amikor kezdjük elveszíteni a tejfogainkat – magyarázta türelmesen a fogorvosom, akit telefonon zaklattam –, az állandó fogak már nőnek mögöttük, megölik a gyökereiket, kitérjék őket a helyükből. Olyankor tele van a szánk foggal.

– Iszonyú látvány – mondtam, és letettem a mobilt.

Legalábbis én képtelen vagyok szabadulni a képtől, a fogaktól zsúfolt arcüreg képétől, amit (nyilván) a világhálón láthattam. Nem mertem a szememet lehunyni, nehogy még erősebben törjön rám a látvány, s a látványtól az a furcsa viszolygás, az a borzalmas sziszegés a bőröm alatt, mintha apró rovarok fúrnának járatokat keresztül-kasul a testemen, a számban pedig mintha ropogna valami, mintha porcogókat harapnék ketté minden egyes rezdülésemkor. Menekülni szerettem volna az érzés elől, de nem volt hová, hiszen az érzés bennem volt, kivetni magamból nem bírtam. Megittam egy sört, aztán kettőt, pálinkával öblítettem. Mit sem segített. Föl s alá mászkáltam a lakásban, leültem olvasni, elkezdtem nézni egy filmet. A *Viharsziget*. Martin Scorsese, Leonardo DiCaprio, Ben Kingsley, Mark Ruffalo. Szelek tépázta, esőverte szigeten egy festői bolondokháza (amit ma már nem is volna szabad annak neveznem), a múlt és a jelen démonai. Izgalmas, jó mozi. Számomra mégis reménytelen. Amikor viszont véget ért, végre elszenderedtem. És nem álmodtam semmit.

Estefelé a nővérem átküldött e-mailben egy újságcikket, ami a szegedi francia megszállással foglakozott. Szeged az 1918 novemberében megkötött belgrádi katonai egyezmény értelmében került francia megszállás alá. 1918. december 10-én egy száz-huszonöt főből álló francia különítmény érkezett Temesvárról Szegedre egy főhadnagy vezetésével szálláscsinálónak; december 14-én pedig az átvonuló katonaszállítmányok ellenőrzésére és irányítására állomásparancsnokságot állítottak föl a szegedi személypályaudvaron. 1918. december 30-án érkezett a városba a 157. francia gyalogezred ötven tisztje és hatszáz katonája Boblet ezredes vezetésével, január 3-án pedig a 210. gyalogezred két zászlóalja, valamint a 274. számú tábori tüzérség első szakasza, amely egységekhez a következő hetekben újabbak csatlakoztak. Az utolsó francia városparancsnok, De Tournadre tábornok 1920. március 1-jével adta vissza a hatalmat Szeged polgári vezetésének, ezt követően a francia hadsereg elhagyta a várost. Szeged és a Délvidék egy részének megszállását a francia haderő elsősorban gyarmati ezredekkel oldotta meg (pl. a 17. gyarmati hadosztály, vagy a 18. algériai lövészezred csapataival, több gyarmati lovas hadosztály szpáhi ezredeivel), ezért a megszállt területeken a megszállók legénységi állománya nagyrészt észak-afrikai származású, zömében muszlim vallású katonákból állt, a tisztikar viszont francia volt. A helyi lapokat nemrégiben digitalizálták és tették közkinccsé a világhálón, a nővérem pedig legújabb hobbiját abban találta meg, hogy naponta két-három órát bújtatta a régi híreket. A cikk, amit átküldött, egészen pontosan egy gyilkosságot taglalt, amit egy igaz vezetéknevű ember, a városi rendőrség egyik poétikusan ifjú korban járó nyomozója követett el 1920-ban. Egy marokkóit szúrt le, a megszálló hadsereg katonáinak egyikét. A nővérem szerint ez a gyilkossággal vádolt rendőr volt a dédapánk.

Egy kicsit soknak éreztem mindezt a jóból.

– Az összes őszám megtalál mostanában – hajtogattam magamban, miközben odatettem főni egy kávé. A fogakkal teli koponya képe halványan viszatért, de nem tudott megkapaszkodni a képzeletemben, mert ott fekete-fehér, francia gyarmati katonákat és kopott öltözetű szegedi polgárokat ábrázoló képek tolongtak a Nagy Háború végéről.

– Ez egy családi legenda – hadarta a nővérem a telefonban. Nem bírtam ki, föl hívtam. A kávéfőző megnyugtató hangon kotyogott.

– Emlékszem, kislány koromban apu mesélt erről valakinek, aki nálunk vendégeskedett.

Apánk hét éve halt meg, így tőle nem tudtam megkérdezni, hogy a nővérem jól emlékszik-e, de az anyámra rátelefonáltam. Ő semmire nem emlékezett.

– Apád annyi hülyeséget beszélt egész életében – jegyezte meg fáradtan.

– Majdnem annyit, mint te szoktál, édes fiam – tette még hozzá egy mély sóhaj kíséretében.

Rendben, akkor ezt is ki kell derítenem. Igaz Gergely, az ősapám után a dédapám történetét is. Szerencse, hogy mióta az információs újságírás a divat, a rutinton meg némi időn kívül szinte semmire sincs szükség a munkám elvégzéséhez, marad elég idő az őseimre. És elhatároztam, hogy ebben a rengeteg időben már nemcsak az 1810-es és '20-as, de az 1910-es és '20-as évek fordulója után is nyomozni fogok világhálón, könyvtárban, levéltárban, mindenütt. Jövőre Trianon centenáriuma lesz, biztosan megnyílnak újabb források is.

Még azon az estén, hogy erre jutottam, meglátogattam a nővérem.

– De jó, hogy itthon vagy! – borult a nyakamba, amint ajtót nyitottam.

– Valami baj van? – bontakoztam ki óvatosan az öleléséből.

– Miért kérdezed rögtön ezt?

– Jó, jó, bocsánat!

– Menjél, főzz egy kávé, amíg rendbe szedem magam!

Mire a két csésze kávéval visszatértem a konyhából, Emese már egy háztiszáknyi papírt öntött a nappalim padlójára. Többnyire pergamenszerűre szikkadt iratok és újságkivágások voltak.

– Ez mind arról szól, amiről a telefonban beszélünk – a szeme csillogott. – Vagy nagyjából arról, nem volt időm és türelmem hozzá, hogy átböngésszem. De szerintem a dédapánk története összerakható ezekből. Elhoztam neked, te ebben jobb vagy nálam.

– De honnan...?

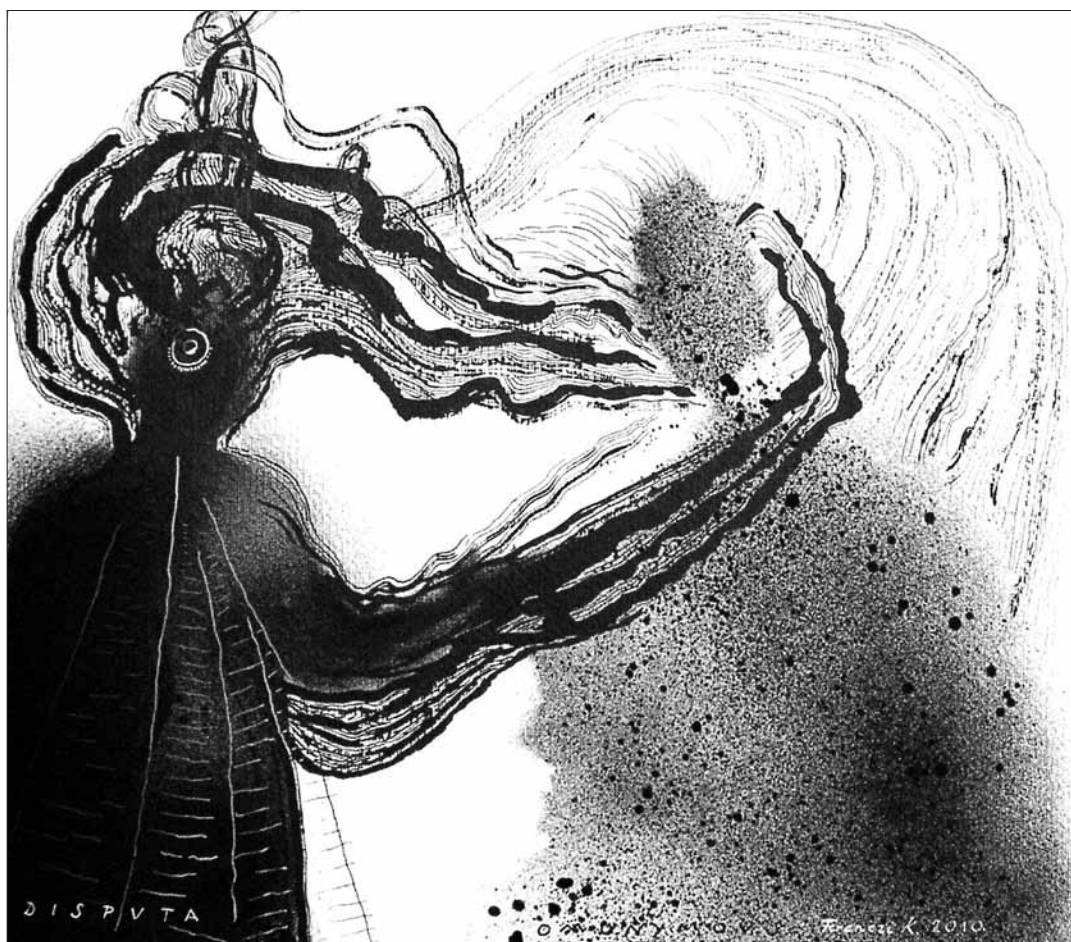
– Nem hagyott nyugodni a dolog, átnéztem azt a szekrényt, ami a tárolóban áll évek óta. Két kisböröndben találtam ezeket. Pici lakattal voltak lezárva, de azt levertem. Eszem nincs hozzá, hogy eddig miért nem néztünk bele soha...

Végigjártam a tekintetem az irathalmazon. Levelek, levelezőlapok, noteszok, cetlik, szórólapok, újságok. 1917, 1918, 1919, 1920 és 1921 is akadt a dátumok között. Még az sincs kizárva, hogy a dédapánk története valóban összerakható ebből a rengeteg papírból. Mint egy puzzle, gondoltam.

– Igaz Gerő. Ilyen hülye neve volt – mondta a nővérem.

Lassan egy egész családragény burjánzik el körülöttem.

Akár valami kibaszott dzsungel.

FERENCZI KÁROLY, Disputa, 2010